

אבל או תשובה

בעקבות חורבן בית המקדש הראשון נקבעו ארבעה תאריכים שמטרתם הייתה לציין את חורבן ירושלים:

- **צום עשרה בטבת** - שנקבע לזכר היום בו הקים נבוכדנצר מלך בבל מצור על ירושלים.
- **צום י"ז בתמוז** - שנקבע לזכר יום בו נפרצו חומות ירושלים בידי צבאו של נבוכדנצר (כשנתיים וחצי לאחר שהוקם המצור בעשרה בטבת).
- **צום תשעה באב** - שנקבע לזכר היום בו החרב נבוכדנצר מלך בבל את בית המקדש וירושלים בימי בית המקדש הראשון, וחזר ונקבע לזכר חורבן בית המקדש השני בימי הרומאים.
- **צום גדליה**, בג' בתשרי, שנקבע ביום שבו נרצח גדליה בן אחיקם, המנהיג של הישוב היהודי לאחר חורבן בית המקדש בידי יהודי אחר, מה שהוביל בסופו של דבר להגליית שארית הפליטה שעוד נותרה בארץ.
למרות שעברו אלפיים חמש שנה, עדיין מציינים את הימים האלו בימינו.

- מדוע לדעתכם ממשיכים לציין אותם?
- מה מטרת הזיכרון שלהם?

תשובות שונות ניתן להשיב לשאלה זו. אחת מהן היא התשובה של הרמב"ם. נלמד אותה, ואת דברי החת"ם סופר שמסביר את החידוש שבדבריו של הרמב"ם:

2. מה ההבדל בין "יום אבל" ל"יום תשובה"? מה המעשים שמלווים את כל אחד מהימים האלו?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. מדוע וכיצד זיכרון החורבן יכול לעורר בנו את ההתעוררות לעשות תשובה?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

"יש ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהן כדי לעורר את הלבבות ולפתוח את דרכי התשובה..."
(רמב"ם, הלכות תעניות, פרק ה, הלכה א)

"הנה גילה לנו הרמב"ם מה שלא היינו מעלים על דעתנו שהיינו חושבים שהתעניות הללו נועדו להיות ימי אבל וצער על מה שאירע בימים ההם... והרמב"ם לימד אותנו שהימים האלו הם לא רק ימי אבל וצער אלא בעיקר ימי תשובה*."
(שו"ת חתם סופר, אורח חיים, סימן ר"ח)

1. מה מטרת הזיכרון על פי הרמב"ם? האם המטרה היא להתמקד בצרות שאירעו בעבר, או בחשבון נפש על המעשים שלנו בהווה?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

הידעת?

ימי תשובה – המילה ימים שהמטרה בהם היא כמו ביום כיפור: חשבון נפש, התבוננות ועשיית טוב. זו אינה 'תשובה' לשאלה, תשובה במובן של מענה. אלא תשובה מלשון 'לישוב' - ללכת לאחור ולחזור בנו ממעשים שהובילו אותנו לתוצאות לא טובות. לחזור, לשוב אל דרך הישר.

משנאת חינם - לאהבת חינם:

עשרה בטבת נקבע על חורבן בית המקדש הראשון. אבל כיוון שהוא חלק מצומות החורבן, הרי שזו הזדמנות להזכיר ולדבר גם על חורבן בית המקדש השני.

1. מהי שנאת חינם?

חכמים למדו אותנו
שחורבן בית
המקדש השני בא על
שום שנאת החינם
ששררה בין חלקי
העם.

2. מהי אהבת חינם?

3. על פי הידוע לכם, האם המצב כיום דומה או שונה ממה שהיה בימים של חורבן בית המקדש השני?

הרב אברהם יצחק הכהן
קוק, אמר:

"אם נחרבנו
ונחרב העולם עמנו
על ידי שנאת חינם –
ישוב וייבנה
על ידי אהבת חינם"

1. על פי הרב קוק, מה התיקון לחורבן?

נאזין לשירים:

מי האיש
החפץ חיים

לתת

עשרה בטבת

הכנה לפעילות חונכות

עליכם להכין לימוד לכבוד עשרה בטבת לפעילות חונכות לילדים והילדות בכיתות הצעירות.

לאחר שלמדתם בעצמכם על עשרה בטבת - 'מאבל לתשובה' ו'משנאת חינם לאהבת חינם' הכינו את הלימוד עבור הלומדים הצעירים.

א. את הלימוד עם הצעירים עליכם לפתוח בשאלה על חשיבות הזיכרון. עם ישראל זוכר דרך חגים, מועדים וימי זיכרון אירועים שונים מעברו. בחרו כמה חגים, ימים שמחים וכמה אירועים עצובים/ קשים מלוח השנה העברי- ציירו או הדפיסו תמונות שמסמלות את הימים הללו (לדוגמה: חנוכה תסמל את חנוכה).

ב. הכינו את דף לימוד:

1. בחרו עד שלושה מקורות מתוך הדף המצורף העוסקים במשמעות הזיכרון.
2. כתבו שאלות עליהם תרצו לדון עם החניכים. אפשר לכתוב שאלה אחת על כל מקור שתעזור לילדים הצעירים להבין את המסר שבו.
3. הוסיפו לדף הלימוד את דברי הרמב"ם על זיכרון ימי החורבן. כתבו גם עליו שאלה או שתיים לדיון. או היעזרו בשאלות שבדף הלימוד שלכם.
4. הוסיפו לדף הלימוד שיצרתם את הדף "מאהבת חינם לשנאת חינם" ואת הדף "ישוב וייבנה".

מהלך מוצע לחונכות לשימושכם:

1. נספר לילדים על תענית עשרה בטבת ומדוע מציינים יום זה.
2. נסביר לילדים שחורבן בית ראשון התרחש לפני כ, 2500 שנה. נשאל אותם אילו עוד אירועים שהתרחשו בעברו הרחוק והקרוב של עם ישראל אנו זוכרים (טובים ורעים). זה הזמן להציג בפניהם את התמונות שבחרתם.
3. נשאל את הילדים מה דעתם על כך שאנו זוכרים אירועים שהתרחשו לפני שנים רבות כ"כ? נייעזר במקורות על משמעות הזיכרון.
4. נלמד יחד את דברי הרמב"ם (מכיוון שכבר למדתם אותם תוכלו להסביר אותם במילים שלכם לחניכים) ונענה על השאלות.
5. נלמד יחד את דף הלימוד "משנאת חינם לאהבת חינם"
6. נמלא יחד את המפה ברעיונות למעשים שמוסיפים אהבת חינם.
7. נבחר עם החניכים רעיון אחד ונתכנן את ביצועו המשותף בפעילות המשך אחר הצהרים בשכונה.

משנאת חֲנָם - לאהבת חֲנָם:

עֲשֶׂרָה בְּטַבַּת נִקְבַּע לְצִיּוֹן חֲרָבוֹ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָרִאשׁוֹן. כִּיּוֹן שֶׁהוּא חֶלֶק מִצּוֹמוֹת הַחֲרָבוֹ, הָרִי שֶׁזוֹ הַזְדַּמְנוֹת לְהַזְכִּיר וּלְדַבֵּר גַּם עַל חֲרָבוֹ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי.

•מהי אהבת חֲנָם?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

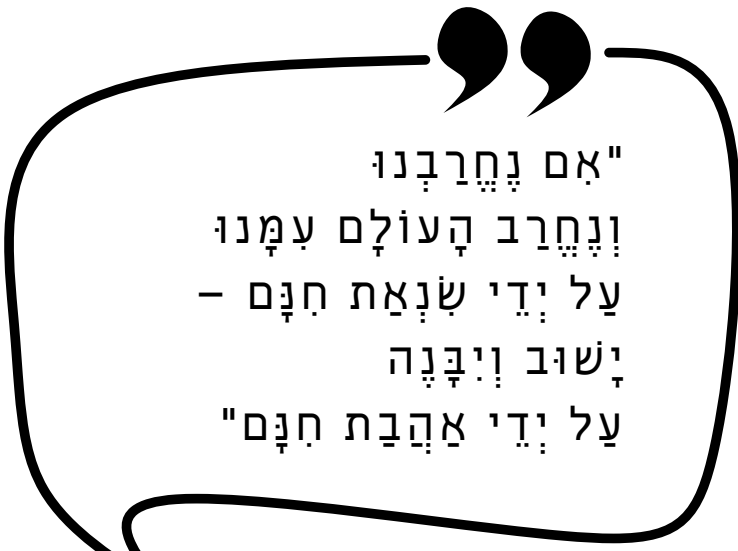
חֲכָמִים לָמְדוּ אוֹתָנוּ
שֶׁחֲרָבוֹ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
הַשֵּׁנִי בָּא עַל שׁוֹם
שְׁנֵאת הַחֲנָם
שֶׁשְׂרָרָה בֵּין
חֶלְקֵי הָעָם.

•מהי שנאת חֲנָם?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

• על פי הידוע לָכֶם, האם המָצַב כִּיּוֹם בְּחֻבְרָה בְּיִשְׂרָאֵל דּוֹמָה אוֹ שׁוֹנָה מִמָּה שֶׁהָיָה בְּיָמֵינוּ שֶׁל חֲרָבוֹ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי?

.....
.....

"אם נִחְרָבוֹנוּ
וְנִחְרַב הָעוֹלָם עִמָּנוּ
עַל יְדֵי שְׁנֵאת חֲנָם -
יָשׁוּב וְיִבָּנֶה
עַל יְדֵי אֲהַבַת חֲנָם"

הָרַב אַבְרָהָם יֶצְחָק הַפֶּהוּ
קוֹק, אָמַר:

•על פי הרב קוק, מה התקוֹן
לְחֲרָבוֹ?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

נְאֻזִין לְשִׁירִים:

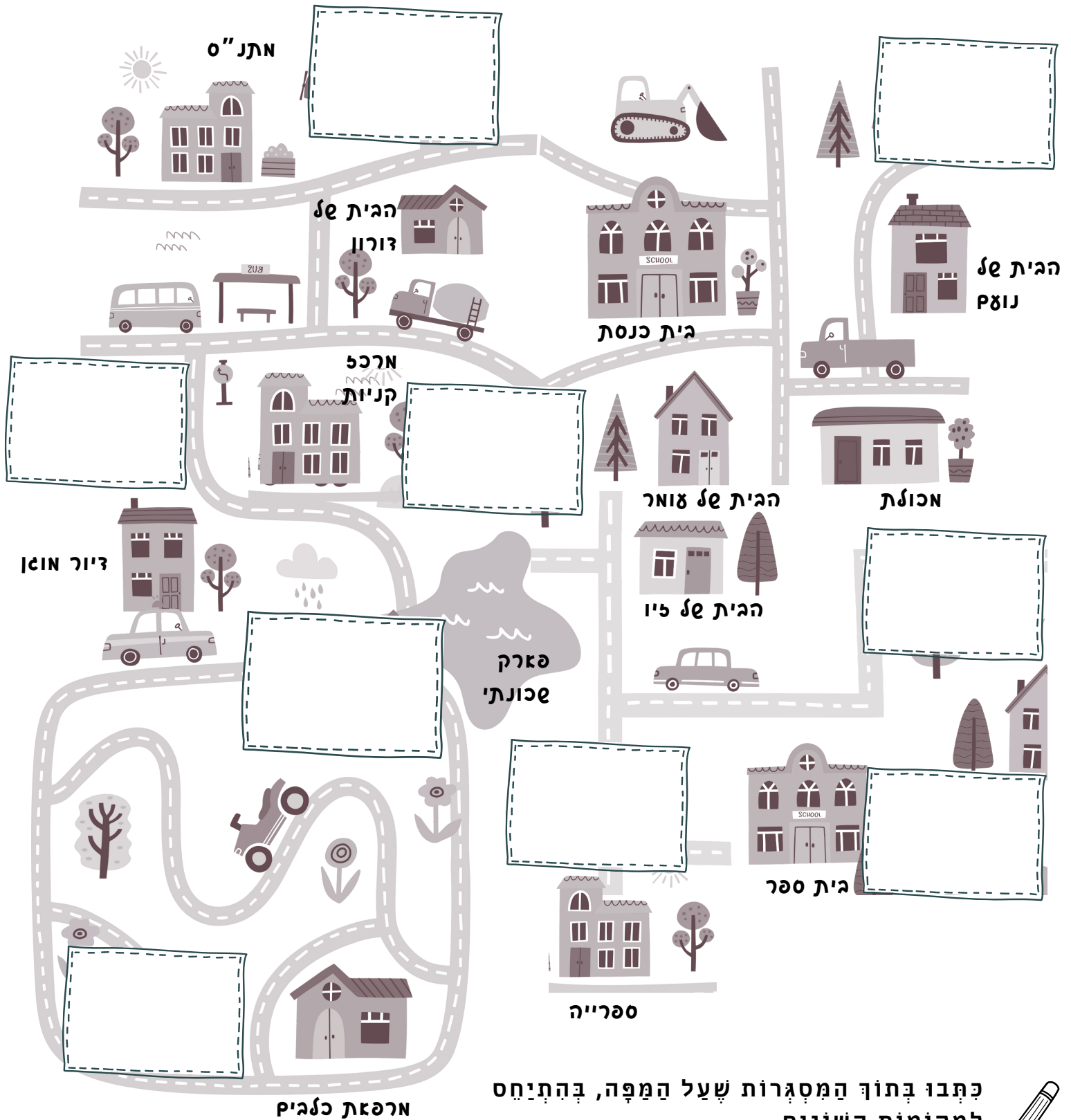
מי האיש
החפץ חיים

לתת

ישוב ויפנה

צומות הדרך הם כמו תמרור בזמן שמאפשר לנו להזכיר לעצמנו שעלינו לשפר את דרכנו ולהרבות באור וטוב בעולם.
השנה, כשאנו מצינים את עשרה בטבת בתוך ימי מלחמת חרבות ברזל, זוהי הזדמנות בעבור כל אחד ואחת מאתנו להוסיף באהבת חנם, אור וטוב לסובבים אותנו.

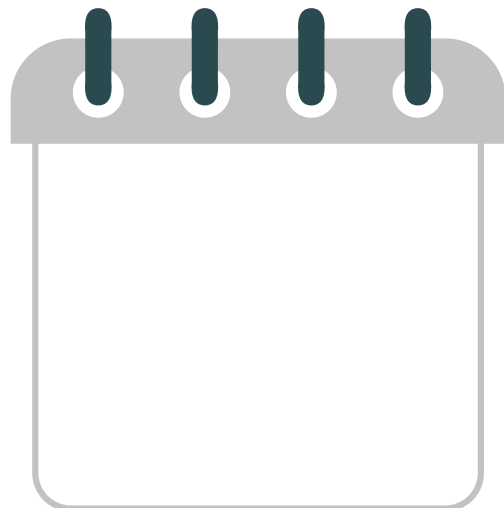
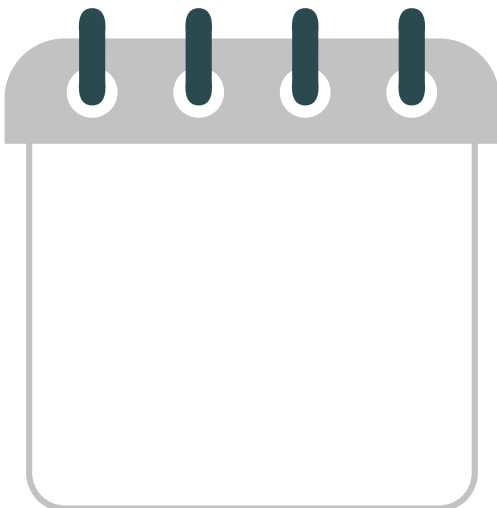
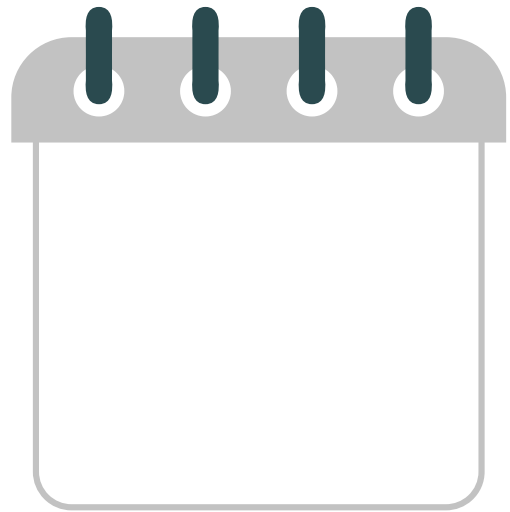
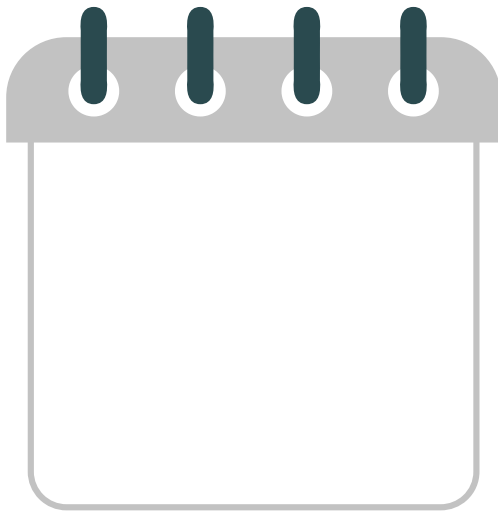
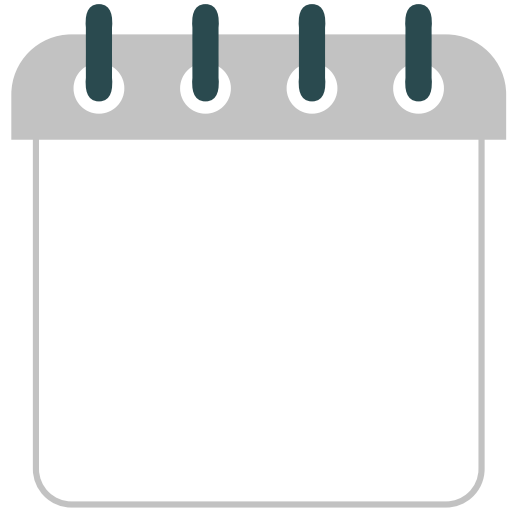
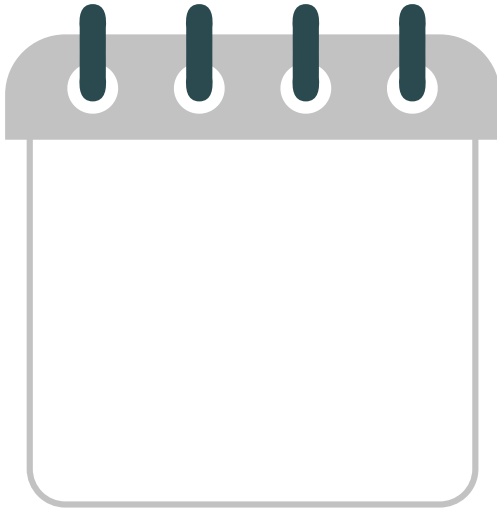
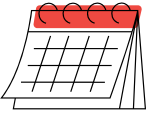

כתבו בתוך המסגרות שעל המפה, בהתייחס למקומות השונים, רעיונות למעשים שתוכלו לקיים ויוסיפו בסביבתכם אהבת חנם, אור וטוב:

לזכר...?

- א. בחרו כמה חגים, ימים שמחים וכמה אירועים עצובים / קשים מלוח השנה העברי - ציירו או הדפיסו תמונות שמסמלות את הימים הללו (לדוגמה: חנוכיה תסמל את חנוכה).
- ב. הדביקו כאן תמונות של המועדים שבחרתם:
- ג. בלימוד שאלו את הילדים איזה מאורע היסטורי/ אדם או מקרה זוכרים במועד שבכל איור:

על הזיכרון

בחרו עד שלושה מקורות מתוך הדף המצורף העוסקים במשמעות הזיכרון.

"...הזכרון הקולקטיבי הוא שמעניק תקף לתחושה של גורל משתף, הוא חיוני לתחושה של "ביחד" שמעבר לכאן, לעכשו, לאישי ולפרטי" מעוז עציהו, מתוך ובדמם הבקר יעלה

"יש ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שארעו בהן כדי לעורר את הלבבות ולפתח את דרכי התשובה..."

(רמב"ם, הלכות תעניות, פרק ה, הלכה א)

עם שאינו מכבד את עברו גם ההווה שלו דל, ועתידו לוט בערפל.

יגאל אלון

"שני כוחות נתנו לנו: זכרון ושכחה. אי אפשר לנו בלעדי שניהם"

(ברל קצנלסון)

"יש ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שארעו בהן כדי לעורר את הלבבות ולפתח את דרכי התשובה..."

(רמב"ם, הלכות תעניות, פרק ה, הלכה א)

"זכירה היא בריאות...איך אפשר לשכח? אנו איננו שוכחים את רבוננו של עולם, את יציאת מצרים, את השבת, את ירושלים; וגם את ההפך איננו שוכחים, את עמלק. זכירה היא מצב של בריאות, של נורמליות, של קשר לעניינים. ולהפך, שכחה היא חלשה, תלישות, התנתקות ממה שהיה."

הרב צבי יהודה קוק